

II RIIGIKOGU

3. istungjärk. **Protokoll nr. 97 (36).** 1924. a.

II Riigikogu koosolek 12. aprillil 1924 a.
kell 4.25 min. p. l.

Kokku on tulnud 78 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis; põllutöominister A.
Kerem.

P ä e w a k o r d :

1. Maaseaduse §§ 15, 20 ja 22 muut-
mise seadus — III lugemisel.

2. Riigikogu istungjärgule waheaja
määramise küsimus.

3. Soowiawaldused riigi 1924 aasta
eelarwe puhul.

Koosolekut juhatab esimees **J. Tõ-
nisson.**

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Wain.**

Koosolek algab kell 4.30 min.

1. Päewakorra Juhataja **J. Tõ-
muutmise. nisson:** Awan Riigi-
kogu koosoleku. Prae-
guse koosoleku päewakorra on Riigikogu
ise wastu wõtnud.

M. Juhkam (töer.): Teen ettepaneku
soowiawalduste arutamise päewakorrast
ära wõtta. Põhjendan ettepanekut sellega,
et soowiawaldused tulewad wastu wõtta
täna huupi.

Soowiawalduste arutamiseks praegu
wõimalust ei ole, ja arwan, et mingisugust
takistust ei wõiks olla nende arutamise
edasilükkamiseks, sest eelarwe juures
soowiawaldused awaldatud nii-kui-nii ei
saa.

E. Weberman (rhws.): Poolda-
des samu mõtteid, mis rkl. Juhkam
praegu ette kandis, teeksin ainult natu-
kene teistsuguse ettepaneku: et soowi-
awalduste redaktsioon muudetaks sarna-
selt, et mitte „Riigikogu awaldab soowi“,
waid „eelarwe-kommisjon“, ja nii jääksid
need kui eelarwe-kommisjoni soowiawal-
dused iseenesest päewakorrast välja.

Juhataja **J. Tõnisson:** Päewa-
korra muutmise kohta on rkl. Juhkam ette
pannud eelarwe soowiawaldused praegu
päewakorrast ära wõtta ja nende aruta-
mine edaspidiseks jätta. (Hääleta-
takse.) Nähtawa enamusega on

ettepanek wastu wõetud. Seega
on päewakord kahe punktiga kindlaks
määratud.

2. Maaseaduse Maakommisjoni
§§ 15, 20 ja 22 aruandja **O. Lii-
muutmise sea- gand** kannab ette
dus — III lu- ja eraldi hääleta-
gemisel. misel wõetakse
wastu nähtawa
enamusega seaduseelnõu peal-
kirija §§ 1—3:

Maaseaduse §§ 15, 20 ja 22 muutmise
seadus.

§ 1. Asutawa Kogu poolt 10. oktoobril
1919 a. wastuwõetud maaseaduse („Riigi
Teataja“ nr. 79/80 — 1919 a.) § 15 muu-
detakse järgmiselt:

Riigimaid antakse:

a) põllumajapidamiseks põliselt (pä-
randawalt) tarwitada wäikemajapidamis-
tena ja kõrwaltööhärana peetawate käsi-
töö, kalameeste, maatöölise ja aiapida-
miste kohtadena sellekohase eriseaduse
järele;

b) pikaajalisele rendile kunni 99 aasta
peale põllumajanduslikkudele, haridusliik-
kudele, omawalitsuslikkudele, ühistege-
listele, kaubanduslikkudele, tööstuslikku-
dele ja teistele üldkasulikkudele asutustele
ning üksikutele isikutele ehituskruntidena
ja uudismaad ülesharimiseks;

c) rendile lühikeseks ajaks üksikutele
isikutele.

M ä r k u s 1. Riik wõib maid ka oma
kätte jätta pidamiseks.

M ä r k u s 2. Põllutöoministerium
wõib riigimaid piiri õiendamise ja maja-
pidamise koondamise otstarbel wahe-
tada eraomanduses olewate maade wastu
Wabariigi Walitsuse poolt kindlaksmää-
ratud juhtnõõride järele.

§ 2. Maaseaduse § 20 muudetakse
järgmiselt:

Wäikemaapidamiseks maasaamise jär-
jekorra määrab kindlaks maakonnawalit-
sus wallanõukogu ettepanekul.

M ä r k u s. Põllutöoministril jääb õigus
määrata maad ilma omawalitsuse asutu-
seta väljaspool § 21 ettenähtud järje-
korda:

a) wabadussõjast osawõtnud ja maa-seaduse § 21 p. p. 1—2 tähendatud sõjawäelastele ja lahingust osawõtnud wabahtlikkudele;

b) wabadussõjas langenud sõjawäelaste maata perekondadele;

c) mõisatöölilistele, kes 1919 a. mõisates alalisteks töölilisteks olid ja kunni mõisa tükeldamiseni mõisates teenisid. Kaitsewäes teenimine ei takista maasaamist mõisatöölisena;

d) uudismaadele asujatele;

e) käsitöölilistele ja kalameestele.

§ 3. Maaseaduse § 22 muudetakse järgmiselt:

Riigistatud maade saamiseks, mis senni väiketaludena rendil olid, antakse eesõigus nende talude rentnikkudele, kuid selle juures võib riik maid uuesti kruntida (§§ 17 ja 18 alusel).

Märkus. Käesolewa paragrahwi alla käiwad ka likwideeritud ja likwideeritawad endised metsaametnikkude ja metsatööliliste kohtade pidajad, kui nemad wõi nende perekonnad kohta ise kas palgamaana wõi rendi alusel pidanud kunni 11. nowembrini 1918 aastal.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhäälendamisele. (Hääletakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhäälendamisel wastu wõetud.

Aruandja **O. Liigand**: Teise ja kolmanda lugemise wahel on redaktsiooni komisjoni liikmed seaduseelnõu teksti läbi waadanud ja ei ole muud leidnud, kui seda, et § 1 ja § 2 literate järjekord on Eesti tähestiku järele märgitud a, b, d jne. ja selle asemele wõeti ladina tähestik a, b, c jne. Panen ette seaduseelnõu wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Põllutööminister **A. Kerem**: Eksiarwamiste ärahoidmiseks pean tähendama, et § 3-da märkuses sõna „likwideeritawad“ ei käi sõna „pidajate“ kohta, waid „kohtade“ kohta.

Juhataja **J. Tõnisson**: Aruandja poolt on ettepanek tehtud seaduseelnõu ilma redaktsiooni komisjoni andmata wastu wõtta. (Hääletakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

3. Riigikogu istungjärgule waheaja määramise küsimus. Selle kohta on kirjalik ettepanek tehtud, arwesse wõttes Riigikogu wanematekogu seisukohti: „Riigikogu otsustab: 1) Käesolewa koosolekuga lõpetada II Riigikogu III istungjärgu, 2) uuesti kokku astuda erakorraliseks istungjärguks 29. aprillil kell 5 p. l., 3) waheajal kunni järgmise istungjärguni wõimaldada töötamist Riigikogu komisjonidele.“

Seejuures on arwesse wõetud, et Riigikogu komisjonid saaksid töötada ja seaduseelnõusid ette walmistada selleks ajaks, kui Riigikogu üldkoosolekuteks kokku astub.

H. Laretei (dm.): Teen ettepaneku Riigikogu kokkutuleku tähtpäewaks määrata mitte 29. aprill, waid 24. aprill. Wanematekogu, kui ta waheaja küsimust otsustas, wõttis arwesse seda, et waheaeg tuleks õige lühikene — üks nädal — eeldades, et Riigikogu käesolew istungjärg lõpeb kesknädalal. Nüüd aga lõpeb käesolew istungjärg warem, ja seega kujuneb waheaeg suuremaks. Mina pean tähendama, et kui wanematekogu waheaja küsimust otsustas, wõttis tema arwesse seda töökawa, nimelt neid kiire iseloomuga seadusi, mis on tarwis weel enne suwist waheaega wastu wõtta. Kui nüüd waheaeg pikemaks kujuneb, siis võib tekkida sarnane olukord, et meie seda töökawa, mis on wanematekogu poolt ette nähtud, läbi wõtta ei suuda, iseäranis arwesse wõttes seda, et suwise istungjärgu waheaja kohta arwamised lahku läksid ja arwati, et siis ka weel üks nädal ehk kaduma läheb. Seda arwesse wõttes arwan, et puhkeajaga, mis iseeneest pikemaks on kujunenud selle tõttu, et täna riigi eelarwe wastu wõeti, pikendada otstarbekohane ei ole. Teen ettepaneku 24. aprill Riigikogu kokkutuleku tähtpäewaks määrata, kuna need komisjonid, kes tööd soowiwad teha, seda weel enne pühi teha wõiwad.

K. Wirma (sd.): Rkl. Laretei teeb ettepaneku 24. aprillil kokku tulla sel põhjendusel, et Riigikogu rohkem tööd saaks teha. See on aga tegelikkude andmete järele ekslik arwamine. Komisjonid ei ole oma töödega 24. aprilliks weel walmis. Riigikogu juhatusel näib aga materjaali liiga wähe olewat, mis päewakorda wõiks wõtta. See ettepanek, mis

on esitatud, et komisjonidel võimaldada kogu aeg töötada, sellest järeldub, et komisjonid peaksid tulewal nädalal veel tööd tegema ja mitte pärast pühi, nagu wanematekogu otsus oli. Kui komisjonid seda teha ei saa, siis on see iseküsimus ja see ei lähe lahku wanematekogu ettepanekust, milles on nii öeldud, et komisjonid peaksid waheaega tarvitama ettevalmistustöödeks. Kui Riigikogu 29. aprillil kokku tuleb, siis võib koosolekut korrapärase päewakorraga pidada. Selle põhimõtte järele oleks see arwamine kokku seatud, nii et Riigikogu 24. aprilli koosoleku kindlaksmääramiseks ei oleks praegu mitte põhjust. Teine asi on, kui tahetakse wanematekogu otsust muuta, selles mõttes, et wahest Riigikogu komisjonid kokku tulema ei peaks. Seda aga rkl. Laretei ettepanek ei eelda ja seda ei eelda ka esimene ettepanek.

E. Weberman (rhsw.): Siin on nähtawasti eksitusega tegemist, kui räägitakse wanematekogu otsusest, kui tõendatakse, et praegune ettepanek wastab wanematekogu otsusele. Wanematekogu otsus oli — määrata üks nädal puhkeaega, 17.—24. aprillini, mitte aga 2 nädalat, nii kui praegu ette pannakse. Kuna aga meie nüüd tööga waremalt walmis oleme saanud, siis ei ole minul midagi selle wastu, kui puhkusele minnakse ennem ja sellega 7 päewa asemel wõetakse 10 päewa waheaega. Ei saa aga kuidagi nõus olla, et 7-est päewast tehakse 14, sealjuures kui meil on ees terve pikk rida seaduseelnõusid, mida eelolewa IV istungjärgu jooksul ei suudeta mitte kõiki läbi wõtta, sel ajal, kui meil kogu rahwas ootab mitmeid kiire iseloomuga seaduseid, mille wastuwõtmiseks läheks waja erakorralist kiirust. Pikka puhkeaega sarnase kiire töö ajal ei tohi meie lubada. Ei oleks halb, kui meie tuletaksime wanemate parlamentlike riikide eeskujul sel puhul meelde. Näiteks on Inglise parlament määranud omale tänawu kõigest 10 päewa pühade waheaega, olgugi et neil seadusandliku tööga niisugust pakki ei ole, nagu seda meie noorel riigil praegu on, ja olgugi, et inglased armastawad väga pikalt ja põhjalikult puhata. Mina tuletaksin meelde, missugune pikk rida, kokku üle 100 seaduse meil järke ootawad, ja mida oleks waja läbi arutada ja wastu wõtta, kui Riigikogu tuleb 24. aprillil kokku. Rahaasjanduse komisjonis on juba walmis mitmed pikad sea-

dused, mille wastuwõtmiseks ja läbiarutamiseks jätkub Riigikogule tööd hulgaks ajaks. Samuti on walmis pensioniseadus, proowiseadus, nuhtlusseaduse muutmise seadus, Narwa linna administratiivpiirkonna laiendamise seadus, tuletõrje seadus ja hulk teisi seadusi, mis kõik tulewad wiibimata arutamisele wõtta kui Riigikogu kokku tuleb ja millest jätkub vähemalt 10—15 koosolekuks, kui mitte rohkem. Kui pikem waheaeg määrata, siis võib waewalt loota, et komisjonid tööd teeksid Riigikogu puhkuse wältusel, nagu meie seda läinud suwel nägime, kus komisjonide istungid kaks kunni kolm korda järgimööda pidid ära jääma, sellepärast, et Riigikogu liikmed kokku ei tulnud. Sellepärast loen mina otstarbekohaseks Riigikogu kokkutulemise päewaks määrata 24. aprill, mil päewal ka kõik komisjonid oma tööd algama peaksid.

Juhataja **J. Tõnisson**: Sõna on rkl. Laidoner'il.

(J. Laidoner, põl.: Ma loobun.)

J. Luur (krst.): Austatud Riigikogu liikmed, üksainukene minut, rohkem mina teid kinni ei pea. Mina teen kaks ettepanekut. 1) Riigikogu istungjärgu waheajal 13. aprillist — 29. aprillini wõiwad töötada ainult wälis- ja riigikaitse komisjonid, kuna kõik teised komisjonid Riigikogu nimetatud istungjärgu waheajal oma töö katkestawad. Seda ettepanekut põhjendan ma sellega, et kui kõik komisjonid töötama jääwad istungjärgu waheajal, siis need Riigikogu liikmed, kes wäljastpoolt Tallinna siia sõitnud, ei saa ära sõita ja ei saa sellega ka puhkust, sellepärast, et praegu on komisjonides niiwõrd tähtsad seaduseelnõud, et iga Riigikogu liikme osawõtt komisjonidest soowitaw oleks ja seeläbi oleks siis kõik sunnitud Tallinnas olema. Kui see ettepanek wastu ei wõeta, siis teeksin mina teise ettepaneku: „Waheajal, kunni järgmise istungjärguni, võimaldada töötamist riigikaitse ja wäliskomisjonile, teistele komisjonidele aga 24. aprillist 1924 a. alates.“ See wist oleks wastuwõetaw. (L. Johanson, sd.: Kui see ettepanek läbi kukub, siis tehke kolmas.)

Juhataja **J. Tõnisson**: Kui nüüd aluseks wõtta esimene ettepanek, siis on sellega wõrreldes üksikud lahkuminekul olemas ja sellepärast arwan mina, et arusaamatuste ärahoidmiseks panem ma lah-

kuminewused eriti hääletamisele. Üks lahkuminewus seisab selles, et rkl. härra Laretei paneb ette uuesti kokku tulla era-korraliseks istungjärguks 29. aprilli asemel 24. aprillil. Saan nii aru, et rkl. härra Laretei on sellega nõus, mis 3. punktis on öeldud, nimelt, et waheajal kunni istungjärguni on komisjonidel võimaldatud töötada. Teiseks on ettepanekud härra Luur'i poolt: 1) Waheaeg määrata 13. aprillist kunni 29. aprillini ja võimaldada sellel waheajal töötamist ainult välis- ja riigikaitse komisjonidel, kuna kõik teised komisjonid Riigikogu nimetatud istungjärgu waheajal oma töö katkestawad. See oleks siis parandus 3. punkti kohta. Kui aga seda mitte wastu ei wõeta, siis paneb härra Luur ette sellesama punkti kohta weel muudatuse, et komisjonid algawad tööd 24. aprillil ja waheajal võimaldatakse töötada ainult välis- ja riigikaitse komisjonil.

Ma panen hääletamisele kõigepealt rkl. härra Laretei poolt tehtud muudatusettepaneku. (Hüüded: Enne waheaeg ära hääletada.) Mina hääletan enne parandused ära ja siis tuleb üldine hääletamine istungjärgu äramääramise kohta. Kui häälteenamusega wastu wõetakse härra Laretei ettepanek, siis jääb muidugi teine ettepanek ära. Panen hääletamisele rkl. Laretei ettepaneku: „Määrata kokkutuleku tähtaeg 29. aprilli asemel 24. aprillil.“ (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on antud 23 häält, wastu 36 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb härra Luur'i esimene ettepanek: „Riigikogu istungjärgu waheajal 13. aprillist kunni 29. aprillini wõiwad töötada ainult välis- ja riigikaitse komisjonid,“ (Müra, segased wahel hüüded.) Palun rahu. „... kuna kõik teised komisjonid Riigikogu nimetatud istungjärgu waheajal oma töö katkestawad.“ (Hääletatakse.) Nähtawana enamusega on rkl. Luur'i esimene ettepanek tagasi lükatud. (Hüüded: Waheaeg pole määratud!) Ma palun rahu! Mina olen algettepaneku ette lugenud ja selle wastu oli teine ettepanek, et Riigikogu astub kokku 24. aprillil. See

ettepanek on nüüd tagasi lükatud. Leppisime kokku, et parandused enne hääletada, siis teie selle ettepaneku wastu ei waielnud, ma palun sellepärast korda pidada. Nüüd on teine ettepanek tehtud, mis komisjonide töö kohta käib. (Müra.) Palun rahu! Minu härrad, ma palun rahu! Hääletamisele tuleb härra Luur'i teine ettepanek: „Waheajal kunni järgmise istungjärguni võimaldada töötamist riigikaitse ja väliskomisjonile, teistele komisjonidele aga 24. aprillist 1924 a. alates.“ (Hääletatakse.) Nõutakse äralugemist. Ma palun tähele panna! Lugu on nii, et selle ettepaneku wastu on algettepanek. (Müra.) Ma palun rahu! Härrad Riigikogu liikmed on nii närwilikud, et ei saa rahu. Selle ettepaneku wastu on algettepanek, et võimaldada kõigile komisjonidele tööd teha waheaja kestel ja selle wastu käib nüüd härra Luur'i poolt tehtud parandusettepanek: „Waheajal kunni järgmise istungjärguni võimaldada töötamist riigikaitse ja väliskomisjonile, teistele komisjonidele aga 24. aprillist s. a. alates.“ Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 27 häält, wastu — 17 häält, seega on ettepanek wastu wõetud. Järelikult on siis nüüd algettepaneku 3. punkt muudetud. Nüüd tuleb hääletamisele algettepanek parandatud kujul. Ma loen selle ette ühes wastu wõetud parandusega, nii käib siis ettepanek järgmiselt:

„Riigikogu otsustab:

1) Käesolewa koosolekuga lõpetada II Riigikogu III istungjärgu.

2) Uuesti kokku astuda erakorraliseks istungjärguks 29. aprillil kell 5 p. l.

3) Waheajal kunni järgmise istungjärguni võimaldada töötamist riigikaitse ja väliskomisjonile, teistele komisjonidele aga 24. aprillist 1924 a. alates.“

Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on antud 26 häält, wastu 19 häält, seega on ettepanek wastu wõetud.

Päewakord on läbi. Lõpetan Riigikogu koosoleku ja ühes sellega ka II Riigikogu III istungjärgu. (J. Luur, krst.: Aga soowia waldused? Naer.)

Koosolek lõpeb kell 5 p. l.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **J. Tõnisson.**

Abisekretäär **J. Wain.**